

HET DIER ALS DENKEND WEZEN

Discussiebijeenkomst 27-04-1959 Den Haag

Goedenavond vrienden.

We zijn hier dan vanavond samen gekomen om te discussiëren over het dier en wel vooral over het feit of het dier kan denken. En als het kan denken, dan zullen we misschien eens gaan kijken wát het denkt. Ik ben er van tevoren van overtuigd, dat ik met sommigen van mijn uitlatingen tegen zere tenen ga stoten; de zere tenen van mensen b.v. van een Jack Londen-Verbond, van een dierenbescherming, van een anti-vivisectie-stichting en dergelijke, want ik wil trachten deze zaak onpartijdig - en om eerlijk te zijn - met zo weinig mogelijk sentiment te zien. Het ellendige is n.l., dat we wanneer wij een dier sentimenteel gaan bezien, precies in het verkeerde vaarwater komen omdat we een dier gaan beschouwen als een mens. Dat kan niet, dat zult u begrijpen. Zo dadelijk is er toch alle gelegenheid om te discussiëren; eventuele beledigden kunnen dan proberen om mij schaakmat te zetten, maar tot die tijd verzoek ik u dan even welwillend toe te horen en te luisteren, wanneer ik hier mijn inleiding ga houden over "Het dier als denkend wezen".

In vele kringen bestaat de illusie, dat het dier slechts instinctief handelt. Men stelt dus dat het dier a.h.w. een automaat is, ingesteld door genetische waarden, die zich verder heel weinig van zijn bestaan realiseert. Anderen daarentegen gaan zóver, dat ze niet alleen spreken over het dier als de jongere broeder van de mens, maar ook over het dier als een volledig wetend en de mens bijna gelijk wezen. Wat dat laatste betreft willen we graag toegeven, dat mensen zich soms kunnen gedragen als kamelen, ezels, vossen, zwijnen en dergelijke. Maar, ik geloof toch dat dit niet een maatstaf kan zijn voor de gelijkwaardigheid van mens en dier.

Bij het onderzoek, dat je zo doet - en mijn onderzoek is grotendeels altijd historisch geweest - kom je steeds weer het dier tegen als een buitengewoon verstandig wezen. Het denkt anders dan een mens, maar het denkt zéker, misschien zelfs éérlijker dan de doorsnee mens.

Wat moeten we anders zeggen van een paard van Alexander de Grote, dat, toen het zijn meester kwijt geraakt was in het strijdgewoel, een ogenblik schuw werd - een paard is nu eenmaal schrikachtig - weg galoppeerde, maar dan terugkwam en midden in het dichtste gedrang van de strijd niet slechts zijn meester zocht, maar hem dan ook vond! Wat moeten we denken van honden, die niet alleen in staat zijn mensen te volgen naar plaatsen die zij kénnen, maar zelfs naar plaatsen, die zij niet kennen? Indien dat allemaal uitingen van instinct zijn, dan is dat instinct klaarblijkelijk waardevoller dan het verstand van menig mens.

We vinden ook heel vaak, dat het dier een daad van zelfopoffering stelt. We weten dat een dier - en daarbij ontmoeten we weer het paard, de hond, in een enkel geval een leeuw en in meerdere gevallen een olifant - in staat is eigen gevaar te vergeten, wanneer het erom gaat een vriend te redden. Die vriend kan zijn van het menselijk geslacht, maar kan ook behoren tot een andere dierensoort. Er is b.v. een geval bekend dat plaats vond in een buitenwijk van Londen, waarbij een hond en een kat gedurende lange tijd samen hadden gewoond in één huis. Toen deze kat tijdens een brand geen uitweg wist te vinden drong de hond binnen nam de kat als een soort jong in de kaken en droeg het spartelende en krabbende dier naar buiten. Dat hij daarna onmiddellijk begon te grommen, omdat de kat hem gekrabd had, is begrijpelijk. Daar is het nu weer een hond voor. Maar deze handeling op zichzelf geeft toch blijk van een overweging.

In de eerste plaats moest de hond beseffen, dat de kat in levensgevaar was. Hij kon dat niet uit ervaring weten. We kunnen toch niet aannemen dat honden honderden keren in een brand zijn geweest en dat dáárdoor het instinkt ontstaat.

In de tweede plaats: honden en katten zijn normaler wijze elkaars vijanden. Hier is een vriendschap tussen deze beiden ontstaan en hier is ook een denken aan de "vriend" met uitschakeling van verschil van ras.

In de derde plaats: dat de hond de kat in de mond draagt is natuurlijk, maar dat hij dit ook doet terwijl dit verschrikte dier zich met alle nagels tracht te verweren, is niet natuurlijk meer; het strookt niet met de normale gedachten van de hond.

Redelijkerwijze gesproken dus, moet die hond nagedacht hebben. Hij heeft dat misschien niet zo gewichtig en overpeinzend gedaan als de mens, maar hij heeft zich feiten gerealiseerd, voor hem nieuwe verschijnselen met elkaar in verband gebracht, daaruit de conclusie getrokken en daarop gehandeld. Die hond heeft dus werkelijk wel een vermogen tot denken.

Ik wil nu natuurlijk niet vervelend worden en u alleen maar spreken over dergelijke buitenissige gevallen; tòch is er één, dat ik nog aan wil stippen en dat is het verhaal van een paard. Het verhaal speelt zich af in Nieuw Mexico, dus het zuidelijk deel van de V.S. Zoals u weet komen daar verschillende soorten slangen voor, waaronder de zeer gevreesde ratelslang. Nu zal een paard van nature trachten om weg te vluchten en als dat niet gaat, trachten met de hoeven de slang te verpletteren. Maar dit paard komt terecht in een klein circus of eigenlijk was het niet eens een circus maar meer een "sight-show". Het beest werd gedresseerd en trad op als "rekenend paard". In diezelfde show was ook een danseres, die werkte met een paar boa-constrictors. Het vreemde is, dat ook wanneer de boa's soms - per ongeluk - vrij waren en warmte zochten in de buurt van het paard in de stal, het paard nooit met deze dieren strijd heeft gehad, noch schuw of onrustig van hun aanwezigheid werd. Toch werd datzelfde dier onmiddellijk actief, wanneer er ook maar vèr in de omgeving een ratelslang of een onbekende slang opdook. U zult zeggen: een kwestie van gewennen. Niet helemaal juist. Want een slang blijft een slang. Het dier kan aan het gevaar gewend zijn, maar hoe komt het er dan toe een absoluut onderscheid te maken tussen deze boa-constrictors en een ratelslang? Die vraag, heeft men zich ook gesteld in een kleine Franciscaanse missie in Panama toen dit kleine amusementsbedrijf daar zijn vertoningen gaf. En om nu uit te zoeken of het dier inderdaad alleen maar reageerde op het verschil tussen boa-constrictor en ratelslang, heeft men een daar aanwezige boa-constrictor uit een slangentuin gehaald en in de nabijheid van het paard gebracht. Er waren 10 man nodig om het paard te kalmeren! Het dier kende dus klaarblijkelijk het persoonlijkheidsverschil en realiseerde zich het gevaar van de vreemde boa-constrictor, terwijl een andere - voor het menselijk oog er precies zo uitzierende boa-constrictor - die behoorde tot het nummer van de danseres, werd getolereerd en zich desnoods, zij het niet met veel genoegen, mocht kronkelen om de hals en de schouders van het paard!

Deze voorbeelden op zichzelf tonen m.i. aan, dat een dier in staat is feiten te realiseren en te combineren, en bovendien, dat dit niet alleen gebeurt na training, maar dat het dier daar vanuit zichzelf toe komt. En dan komen we tot het tweede deel, n.l.: Kan men het dier leren om te denken?

Proeven zijn genomen o.a. met apen. Deze apen konden o.m. kleur onderscheiden en deze kleur associëren met voedsel. De dieren konden verder worden afgericht op het bedienen van simpele apparatuur om daaruit drank of voedsel te kunnen krijgen. Zij konden echter óók gewend worden aan het in beweging brengen van een bepaalde automaat door eigen oefening. Deze automaat gaf geen voedsel maar bracht alleen een schommel in beweging. De dieren bleven pompen tot de luchtdruk groot genoeg was om de schommel gedurende enige minuten te laten zwaaien, en daarop was er een heel gevecht wie er op die schommel mocht zitten! Die proeven zijn genomen in de Zoo in de Bronx, dus in New York.

Er zijn duizenden voorbeelden van dieren, die leren bepaalde handelingen, die niet of slechts zeer ten dele in hun natuur liggen, te associëren met waarden, die voor hen belangrijk zijn. Maar die waarden móeten dan ook belangrijk zijn. Bij voorbeeld: Je kunt een kip leren tegen een knop te pikken, als daardoor graan vrij komt. Wanneer daardoor echter zemelen of wormen vrij komen, dan zal de kip veel ijveriger zijn en veel sneller leren. Komt er alleen maar grind, of wat voor de kip alleen maar onbelangrijk is, tevoorschijn, dan zal ze zich daar niet voor interesseren en blijkt ze, zelfs wanneer ze het kunstje kent, de belangstelling daarin heel gauw te verliezen. En juist dat laatste is voor mij weer een bewijs, dat die kip, al is ze dan spreekwoordelijk dom - tòch nog een zeker denkvermogen heeft. Want anders zou ze doorgaan tot in het oneindige, in de hoop dat er weer graan zou komen. Nee, de kip wil gedemonstreerd zien dàt er graan komt, en dan doet ze het weer en niet voor die tijd. Hiermee mag ik dus wel stellen: het dier dènkt, zij het beperkt.

Maar kàn een dier nu denken als een mens? Ik meen dit ontkennend te mogen beantwoorden. Er zijn dieren, die een buitengewone capaciteit hebben op meetkundig of rekenkundig terrein. Het eigenaardige is dat b.v. een paard na enige oefening meetkundige figuren kan visualiseren en uitrekenen. Er bestaan verslagen over paarden van Traptou, waar te lezen staat dat een paar van die paarden in de stal konden optreden als volkomen rekenmeesters, waar lange tijd ook proeven mee genomen zijn. Maar dat is één capaciteit - niet volledig.

We weten, dat je een aap iets kunt leren, maar slechts door veelvuldige herhaling. Het moet dus bijna gewoonte worden, want hij begrijpt het de eerste maal wel onmiddellijk, maar hij vergeet het. Hij heeft dus een beperkt herinneringsvermogen. In deze zin is het dier dus niet-denkend. Het geheugenwerk van het doorsnee dier is gebaseerd op direct, voor eigen leven, genoegen en vermaak belangrijke punten.

Nu heeft u allemaal wel eens gehoord, dat olifanten kunnen dansen; niet alleen in het circus, maar ook in de vrijheid. Dat ze met bepaalde trappelbewegingen hele oppervlakten vaststampen. En dat is niet alleen een legende en u kunt het niet alleen vinden in de boeken van Brehm maar ook in vele andere werken over dierkunde. Men heeft gedacht dat dat dansen een soort van vreugde-uiting was, maar dat is niet waar. Een kudde olifanten stampt bepaalde plaatsen aan wanneer deze daar om één of andere reden langere tijd verblijft zonder te trekken. Een dier als een olifant trekt normalerwijze. Maar zo'n verblijf is een soort Clan-vergadering. Het vreemde is dat dit in verband staat met paring. Er vindt een uitwisseling plaats tussen verschillende kudden. Die is niet groot, maar ze is er. Het dier voorkomt zo automatisch inteelt. Men zou kunnen zeggen: "Ja, maar dat is een gewoonte". Neen. Dit is zeer zeker overlegd en het feit dat de dieren op bepaalde tijden op vaste plaatsen, die echter steeds wisselen, elkaar weten te treffen is m.i. weer een bewijs, dat het dier naast zijn eigen gebied, met zijn drinkplaatsen en zijn eigen graasplaatsen wel degelijk het bestaan van nog een groter deel van de wereld erkent en zich bewust is van relaties met zijn mededieren. Dat hij al dansende een gladde vloer maakt en eventueel alle onbelangrijk maar gevaarlijk of lastig ongedierte op zo'n manier verdrijft, dat bewijst alleen, dat hij ongestoord wil zijn in die tijd. Een soortgelijk verschijnsel kennen we b.v. bij de tijger. De tijger heeft een vast jachtgebied en in dat vaste jachtgebied jaagt hij meestal lange tijd op dezelfde soort prooi. Niet alleen de tijger, die een menseneter wordt en dus steeds achter de mensen aan zit, maar je hebt onder de tijgers ook speciale buffeljagers. Andere daarentegen zoeken het meer op het gebied van herten. Ook de leeuw zal veelal een bepaald soort prooi enige tijd achter elkaar jagen. Hij jaagt b.v. langere tijd op de zeboe of op de zebra of op de springbok of wat hij daar ook verder in de buurt vindt. Wanneer hij daarop jaagt, dan gebruikt hij een vaste tactiek. Deze tactiek wordt niet slechts door één leeuw gebruikt, maar door meerdere leeuwen want de jacht van de leeuw is een gemeenschapsbeweging. Hierbij blijkt, dat het dier volkomen in staat is zich aan plotseling veranderende condities aan te passen, maar volledig in de war raakt zodra het buiten het bekende jachtgebied zijn prooi vervolgt. De mooie tactiek die in het jachtgebied volkomen redelijk is blijkt niet meer op te gaan zodra hij buiten zijn jachtterrein terecht komt.

Het dier denkt, maar is in zijn denken wel zeer aan gewoonten gehecht. Verandering in het gewende betekent voor het dier een grote zenuwspanning, waardoor zijn geheugen niet meer zuiver functioneert in dit geval.

En nu zou ik toch wat willen zeggen over het "circus-dier".

We weten allemaal, dat in het verleden dieren wel eens met geweld werden "gebroken". Dat noemde men ook temmen. Maar in heel veel gevallen zien we dieren optreden in een circus waarbij men gedurende de dressuur een beroep heeft gedaan op hun speciale eigenschappen. De leeuw die springt van het ene steunpunt van de kooi naar het andere of over een balk balanceert of zelfs over een paar koorden, doet eigenlijk niet veel anders dan wat hij in de natuur ook wel doet. En die leuke zeeleeuwen, die ballen op de snuit balanceren, de robben die zo heerlijk voor zichzelf applaudiseren, de toeterblazende zeebeesten - zij doen wat zij in hun eigen leven zelf als spel ook doen.

De wreedheid zou kunnen bestaan in het verwijderen van het dier uit zijn normale milieu, maar nu blijkt ons dat wanneer een dier in een circus is groot geworden dit dier in geen enkel ander milieu meer precies past. Of dat nu een paard is of een tijger, of dat nu een bruine beer is of een pony of een hond, het dier is gewend aan een bepaald programma. Het afwerken van dat programma draagt in zich een zekere vreugde: vreugde aan de arbeid.

Dat hebt u in een dier waarschijnlijk nooit gezocht - toch is het zo. Er zijn dieren, die zoveel plezier hebben in bepaalde passen, in bepaalde handelingen, dat zij die ook in hun vrije tijd verrichten.

In het circus van Hagenbeck was een zeer beroemde olifanten-troep. Twee olifanten, Nora en Betsy maakten daarvan deel uit maar werden om verschillende redenen ondergebracht in het grote dierenpark van diezelfde organisatie in de nabijheid van Hamburg. Deze olifanten vonden daar een betrekkelijk groot, wat zandig terrein waarop zij zich vrij konden bewegen. De oppassers gaven daar met die dieren wel voorstellingen. Maar wat gebeurde er nu? Zodra Betsy en Nora, die beiden een beetje ziekjes waren, ontdekten dat er veel mensen stonden, dan kwamen ze zelfs van

achter op het terrein dat ettelijke honderden meters, ik meen 800 meter, diep is naar voren toe, waar de mensen waren en begonnen dan hun kunsten te vertonen. Daarna eisten zij dan luid trompettend hun beloning in de vorm van een snoepje en dan verdwenen ze. En dat deden ze wel 6 of 7 keer op een dag. Nu kunt u mij vertellen, dat die dieren zo gewend waren aan die dressuur, dat ze niet anders meer wisten - en dan wil ik dat nog accepteren. Maar dat die dieren het "publiek" associëren met de mogelijkheid een snoepje te verdienen (en wat dat betreft is de rest van de kudde er in die tijd wel heel slecht afgekomen, want die twee wisten met hun kunsten de mensen te verleiden juist hèn dat lekkers te geven) dan ga ik me toch wel afvragen of u dan wel helemaal gezond bent als u zegt dat dit geen denken inhoudt.

Het circusdier kan volkomen gelukkig zijn en komt soms tot een zeer dichte associatie met de mens. Hierbij denkt het dier wel degelijk. Let u eens op als u een nummer ziet met wilde dieren. In een leeuwenkooi of in een kooi met een gemengde troep zult u zien, dat er één of twee dieren zijn waar de temmer gerust zijn rug naartoe kan keren, de anderen houdt hij in het oog. Wannéer het zover komt, dat één van die anderen ondeugend zou willen worden en dus gevaarlijk, dan blijkt dat juist die "wachters" onmiddellijk grommend waarschuwen: "denk erom, kom niet aan onze baas, anders komen we aan jou". Er zijn gevallen bekend van mensen, o.a. van Hans Brühl, een Zuid-Duitse temmer - ik meen, dat het een Beier was - die gered werden door hun leeuwen. "Gered" wel te verstaan doordat één of twee zich boven hen stelden toen ze gewond waren en ze verdedigden, ondanks de opwindende bloedgeur, tegen de aanvallen van de anderen.

Hier spreekt een trouw aan de persoon en een gehechtheid uit die ook alweer wijst op het vermogen van het dier te associëren en te denken; het vermogen om trouw te zijn, het vermogen om lief te hebben.

Nu spreek ik juist niet over honden en katten omdat iedereen zegt: "nou ja, dat weten we". Maar die dieren zijn zo langzamerhand verknoeid, nietwaar? Wat gebeurt er wanneer we een dergelijk dier wegnemen uit de menselijke omgeving?

Neem b.v. een doodgewone koe. Een koe is - zo zegt men doorgaans - maar een dom wezen. Ik kan het daar niet helemaal mee eens zijn. De koe heeft een - zij het maar beperkt - verstand. Ze is gewend om de mensen voor zich te laten denken en de mensen voor zich te laten werken, maar ze weet heel goed met wie ze te maken heeft. Het komt zelfs voor, dat koeien opzettelijk geen of weinig melk geven, wanneer ze worden gemolken door iemand, die haar niet bevalt. Zet een dergelijke koe in een bos. Laat haar los, zodat zij gedwongen wordt voor zich zelf te zorgen en het dier zal waarschijnlijk binnen enkele dagen creperen. Het is niet meer "geschikt voor de vrijheid".

Iets dergelijks gebeurt met een kanarievogel. Men kan zeggen: "Wat zielig zo'n beestje in een kooitje", maar buiten dit kooitje kan dit teeltproduct niet meer leven. Het is a.h.w. zijn natuurlijke omgeving geworden. Binnen die kooi denkt het dier, want anders zou het niet ontsnappen. Het zoekt - net als de mens - naar die grotere paradijswereld, die altijd weer een ontstellende teleurstelling blijkt. Maar het keert ook weer terug naar zijn kooitje als het zijn kans krijgt. En dat is iets waar we eigenlijk verder over moeten praten.

Nu zeggen heel veel dierenbeschermers: "Ja maar, je moet het dier beschermen tegen de wreedheid van de mens". Dat is tot op zekere hoogte waar. Wanneer je een waakhond hebt, dan verricht dit dier - als een werker - een bepaalde taak; het volbrengt een zekere arbeid. Daarvoor moet het beloond worden en niet alleen met voedsel, maar ook met waardering en daarnaast ook met een behoorlijke huisvesting. Het dier moet een droge en een tochtvrije ligplaats hebben. Die hond echter ontvangt een bepaalde opvoeding. In deze opvoeding ligt zijn taak. Zegt u nooit: "die arme hond, die de hele dag buiten is". Zijn voorvaders waren altijd buiten. Deze hond kan ertegen. Hij heeft natuurlijk zijn schuilplaats nodig, omdat hij vast ligt of aan een loopketting ligt, maar dat "buiten blijven" doet hem niets.

En u meent misschien, dat uw arme poesje Minette vandaag of morgen doodongelukkig zal worden, wanneer ze vrij zal komen. Dat is niet waar. Het dier heeft een gehechtheid voor het huis, dit is een jachtterrein. Het heeft de gehechtheid voor de mensen vaak; het zijn een soort kameraden geworden, degenen die horen bij dit jachtterrein en daarbij nog vaak de prettige verschijnselen daarvan zoals voedsel, warmte, streling, gezelschap. Maar diezelfde poes - losgelaten in een bos - verwildert zeer snel en wordt weer tot een gevreesde jager. Hij heeft de eigen karakterinstincten van de katachtigen dus behouden en past zich zeer snel aan. Het enige, waar de katachtigen zich niet aan kunnen aanpassen - of althans niet snel - is een gevangenschap. Het verandert hun aard en het breekt hun karakter, wanneer ze machteloos blijven. Maar verder passen ze zich overal aan aan. Het is mogelijk om een tijger over een afstand van

duizenden kilometers te vervoeren en vrij te laten; binnen 3 dagen heeft hij een jachtterrein afgebakend, zijn tegenstanders daar verdreven en dan leeft hij zoals hij altijd geleefd heeft.

Dat zijn zo een paar gegevens over dieren. Het dier met zijn beperkt vermogen tot denken maakt natuurlijk een bewustwordingsproces door, maar meen niet, dat er in dit opzicht een directe band is te vinden tussen mens en dier. Deze ligt al in een heel ver verleden. Laat ons zeggen een 800.000 tot 900.000 jaar geleden waren mens en dier nog weinig verschillend van elkaar. Zij kenden gelijke gewoonten en gebruiken. Maar sedertdien hebben de dieren zich ontwikkeld in een geheel andere richting dan de mens dit heeft gedaan. Dat betekent dat het dier, het denken van het dier zowel als het bewustwordingsproces van het dier, zich in een geheel andere richting bewoog.

En dan denk ik hier aan die heerlijke gedramatiseerde romans, waarin een kat of een hond de hoofdrol speelt. Films - als ik me niet vergis - van een zekere Lassie, of van die leuke boekjes over Jenny, de poes. Allemaal leuke dingen, dat ben ik met u eens - maar het is net zo reëel als het sprookje "De wijze kater" van Frabricius. Want een kat, of een hond, denkt anders dan een mens. Hij k n niet komen tot menselijke associaties. Op het ogenblik, dat u meent dat het dier handelt of reageert als een mens, mis-interpreteert u datgene wat het dier doet.

Bij voorbeeld: uw poes komt naar u toe huppelen, draait een paar maal op uw schoot om en gaat heerlijk liggen knorren. En u denkt: "wat is hij nu blij bij mij te zijn; hij houdt toch van me als een klein kind". Wacht even: Poes heeft zich een warme en aangename plek gezocht, waarbij eigen snorren nog ondersteund kan worden door de streling van een ander: iets wat de moeite van het zichzelf wassen spaart.

U denkt: wat is die hond toch blij als ik thuis kom. In zekere zin, ja, want hij heeft wat aanspraak nodig. Het is een dier, dat gewend is in een roedel, in een horde te leven. Een hond, die alleen is, zoekt gezelschap. Maar zegt hij nu tegen u, dat u zo lief en zo aardig bent? Helemaal niet. Hij probeert u te vertellen dat het hoog tijd is, dat hij eindelijk zijn eigen gezelschapsleven weer eens kan opnemen, dat hij zijn eigen instinct tot gezelligheid verder kan ontplooiën. En dat speelse springen, dat hij tegen u doet, is alleen maar een afschaduwning van het vechten, dat hij alleen maar met zijn kameraden kan doen. Maar hij weet: tegen u kan hij niet op, en daarom bijt hij niet. In plaats daarvan likt hij. U meent, dat uw hond toch wel erg lief en verstandig is, wanneer hij op een fluitje onmiddellijk terug keert. U vergeet  n ding: dat u een hele tijd nodig heeft gehad om hem dat te leren. Van jongs af weet hij, dat zijn veiligheid en zijn zekerheid daarvan afhangt. Als de wolf ergens helemaal alleen zit in de vlakte en hij hoort het huilen van een andere wolf, dan gaat hij onmiddellijke op dat teken af. Het teken tot verzamelen is instinct. Gehoorzamen daaraan, evenzeer. Al die heerlijke lieve interpretaties van zich-als-kinderen-gedragende dieren, zijn dus over het algemeen wel erg fout.

Aan de andere kant mogen we niet ontkennen, dat een dier, zij het op zijn wijze, n denkt en zijn conclusies trekt. En de beleefdheid b.v. van een hond kan vooral bij jongere honden tot uiting komen in het u brengen van een pantoffel, een hoed - al dan niet door de tanden verformfaaid. Dan vindt u het misschien heel erg, dat die zomerhoed alweer naar de maan is of dat uw beste glacé-pumps plotseling de krassen van een hondenmond vertonen. Maar dat dier heeft niets anders gedaan dan u erkennen als het "hoofd van de horde". Hij brengt u n.l. een "vlees-offer" zoals dat soms ook gebeurt, wanneer een hond zich een partner kiest. Een huwelijksgebruik dus - vooral bij de wilde hond - ofwel wanneer hij, zoals bij de rode honden van de steppen b.v., wil worden opgenomen in een bepaalde kring. Hij zoekt dan de sterkste uit, brengt die een vlees-offer, en verwerft daarmee een zekere bescherming. Tussen haakjes: dat lijkt wel aardig op beschaving! Ja, de mens doet dat met verzoekschriften en in de oudheid moest zo'n verzoekschrift vergezeld gaan van een aantal klinkenden Louis d'Or's of iets dergelijks, anders had het geen waarde. Maar had je de gunst van zo'n hooggeplaatste eenmaal gekocht, dan was je ook beschermd. Er zit iets van een gelijksoortige ontwikkeling in.

En laten we nu nog even overstappen naar een heel ander soort van denken: n.l. het groepsdenken, dat we zien bij bepaalde insectenvolken. We vinden het bij de bijen, in beperktere mate bij de wespen, daarnaast bij verschillende mieren- en termietenstammen. Hier heeft het volk een vaste wet. Deze wet wordt elk jong dier a.h.w. vanaf de geboorte bijgebracht en ingepompt. U denkt misschien, dat een jonge werkster wanneer ze geboren wordt onmiddellijk met haar taak in een bijenkorf begint, maar dat is niet zo. De jonge werkster krijgt taak na taak toegewezen. Ze wordt net zo goed opgevoed als u en gaat daarbij van klasse tot klasse tot ze ergens haar juiste plaats heeft gevonden en daar blijft ze dan. Hetzelfde geldt voor de koningin. Volgens de mensen een vorstelijk vereerd wezen, maar in feite niet veel anders dan een eieren-leg-machine. Bij de bij is de "wet van de korf" z  sterk geworden, dat zij het individu wordt ingepompt. Dat is net zoiets

als uw rechtshouden op straat. Dat wordt u ook van jongs af aan geleerd en wanneer u een klein beetje een volgzaam figuur bent, dan houdt u overal automatisch rechts - tot in de gang thuis toe. Dat doet de bij nu ook.

Daarnaast vinden we bij de mieren, maar ook bij de bijen, een zekere specialisatie. Die specialisatie ontstaat enerzijds door het lichamelijk afstemmen op een bepaalde taak. Bij de bijen wordt een verschil gemaakt tussen de verzorging van b.v. de dar, de werkster en de koningin. De mier maakt bij de verzorging van de pop een aanmerkelijk verschil tussen de wachter, de werkster binnen, de z.g. "draagster", en de buitenwerkster, de eventuele koninginnen en daarnaast - heel typisch - vooral de tweede soort "krijgers". In bijna elk nest vindt men twee soorten soldatenmieren behalve bij de kleine groene weidemier, die heeft ze niet. Hier wordt dus een bepaalde taak vanaf de geboorte, èn door voeding, èn door de omgeving, èn door scholing a.h.w. ingepompt. Zo ontstaat een gemeenschappelijk denken, dat van geslacht tot geslacht wordt overgeleverd en bepalend is voor het denkpatroon van het individu.

Toch zijn er mieren, die zeer individueel kunnen handelen. Wist u b.v., dat er onder de mieren "pimpelaars" voorkomen? Als men de grote mierengangen beziet, dan kan men daar heel vaak de speciale "honingvaten" vinden. Die honing is een sap, dat gewonnen wordt van de bladluis - van gastdieren dus, van "vee" - en dat wordt bewaard door speciaal daarvoor gegroeide mieren, die dat dan in een grote hoeveelheid in zich bergen. Een soort levend vat dus. En nu moet u eens opletten: nu zijn er van die mieren, die kunnen niet aan zo'n paar - want je vindt overal van die "stalletjes" waar ze in liggen - van die drankvaten voorbijkomen of ze tikken even aan opdat ze een druppeltje van dat heldere sap krijgen! En dan zijn ze ook tipsie ook!

Toch zal die mier al is hij nòg zo tipsie, nog zo hebzuchtig, nog zo strijdlustig misschien of zo egoïstisch, wat hij als individu kan zijn, steeds blijven binnen het kader van de wet. En dat is nu het belangrijke punt.

Ik heb nu een hoop aardige dingen verteld, maar het wordt zo langzamerhand tijd dat we terzake komen. Het is werkelijk heel leuk, als je dat beziet: Elk dier heeft zijn eigen opvatting van rechten.

Wanneer een dier bij de geboorte door de moeder wordt opgevoed gedurende ongeveer één derde van de draagtijd, dan heeft het dier in deze tijd van de moeder zoveel gewoonten overgenomen en geleerd, dat het zich voortdurend zal gedragen als een volwaardig lid van zijn ras. Wordt het daarentegen onmiddellijk opgevoed buiten het gezelschap van soortgenoten, dan blijkt, dat een betrekkelijk klein gedeelte van die gedragsregels en wetmatigheden blijft bestaan. Een deel ervan is dus genetisch, een deel ervan is overlevering en daarnaast blijkt dat ook een deel daarvan door ervaring wordt verworven.

Het denkende dier, met z'n geheel andere denkgewoonten, heeft op de wereld normalerwijze een gelukkige huishouding kunnen voeren. Voor het dier is de dood niet iets verschrikkelijks. Het sterven zelfs niet - de angst ligt in de pijn. Voor lijden is het dier net zo bevreesd als de mens. Het is echter in vele gevallen ongevoeliger dan de mens, en de eerste pijnprikkel ligt dus heel wat hoger terwijl ook de pijngrens heel wat hoger ligt, dan bij de mens. Het dier kan meer pijn verdragen. Dit dier nu staat - in plaats van in zijn eigen evenwichtig milieu, waarbij de wet van de sterkste, de wet van de jungle zoals men die wel eens noemt, zorg draagt voor een perfect evenwicht - tegenover de mens. En die mens moet misbruik maken van zijn overwicht t.o.v. de dierenwereld. In deze zin is de mens ook een dier. Een zeer gevaarlijk dier, dat dan ook door de meeste dieren wordt ontvlucht.

Om een paar voorbeelden te geven: Wist u, dat wanneer u kalm en rustig de meest gevaarlijke gifslang nadert, er maar 2 of 3 soorten zijn die aanvallen? De meesten trokken zich bescheiden terug. Wist u, dat de normale leeuw de normale tijger, bij voorkeur de mens niet aanvallen, tenzij deze:

- a. binnen hun jachtgebied is doorgedrongen.
- b. zich verzet tegen hetgeen het dier zich heeft voorgenomen.

Dan zijn er ook dieren b.v. de krokodil, die zeggen: daar komt een lekker sappig boutje. En dat is eigenlijk nu niet zo'n wonder, want de krokodil is evenals de kaaiman in de eerste plaats een lijkeneter en de mens leent zich voor die rol makkelijker dan menig ander dier, zodat hier vaak een zekere voorkeur voor de mens ontstaat.

Wist u, dat ook kaaimannen verschillende kwaliteiten onderscheiden? Evenzo de alligator. Er zijn bepaalde alligators, die wel een neger zullen aanvallen, maar geen blanke, of omgekeerd. Dat "wit" smaakt veel beter dan het "zwart" of omgekeerd. En wist u dat een alligator, een kaaiman, of een

krokodil niet tegen kietelen kan? U lacht erom, maar men ving en vangt deze dieren vaak door ze met een behendige greep op de rug te gooien, en ze dan even over de buik te krabbelen, waarop een krampachtig kaakgeklap en staartgekwispel begint, dat echter niet schadelijk is - een soort hypnotische toestand - en in die toestand kan dan een lus om de bek worden gegooid en dan is de zaak voor elkaar. De staart en bek kunnen dan worden vastgesjord.

Goed, dat was weer een uitwijding die er niet bij hoort.

Om nu even terug te keren tot die mens.

De mens hééft het evenwicht verstoord en zal dit moeten blijven doen.

De mens heeft b.v. de vogels voor een deel uitgeroeid en daardoor zal hij een intensievere strijd tegen de insectenwereld moeten voeren.

In sommige streken heeft de mens de vleeseters uitgeroeid; het gevolg is dat hij zich nu tegen de planteneters moet verweren, omdat die elke oogst a.h.w. aantasten.

In andere plaatsen schiet de mens weer zoveel planteneters, dat de vleeseter, de carnivoor, te weinig voedsel heeft.

In de natuur worden verstoringen van het evenwicht langs de weg van geleidelijkheid hersteld.

Is er veel voedsel, dan worden er ook veel carnivoren geboren.

Is er weinig voedsel, dan zijn er dus weinig herbivoren en komen er ook vanzelf minder carnivoren, want door de honger sterven nesten uit, gaan oude exemplaren teniet en worden zelfs de sterkste exemplaren zwakker.

Maar als de mens komt, dan doet hij dat zó plotseling, dat de vleeseter een soort plaag wordt. Toen in Amerika de buffeljagers binnen een 20-tal jaren praktisch de grote loop van de kudden geheel onmogelijk maakten en de buffeltrek door hele slachtpartijen teniet werd gedaan, toen bleken overal plotseling de wolf en de coyote als een vlaag van ellende over het land te strijken en werden deze werkelijk gevaarlijk. Dat is een typisch verschijnsel.

De mens heeft wel degelijk een plicht tegenover het dier, maar heeft die ook tegenover zichzelf. Die zullen we trachten onder woorden te brengen, want daarom is eigenlijk het hele betoog begonnen.

Kijk eens, een mens, die zich een beetje bewust is van zijn menselijke waarde, zal nooit onnodig misbruik maken van het onvermogen van het dier.

Hij zal dit dier nooit kwellen, zijn voedsel ontnemen of op andere wijze in zijn normale levensuitingen hinderen.

In de tweede plaats: Een mens die, hetzij door eigen levensnoodzakelijkheid, hetzij op andere wijze met het dier in contact komt, zal zich ten allen tijden voor ogen stellen, dat het dier niet onredelijk is, maar ongeveer dezelfde redelijke vermogens bezit als een kind. Het intellect van dieren varieert van dat van een kind van ongeveer 9 maanden tot een kind van 6 à 7 jaar. Dat laatste getal is de hoogste top, die bereikt wordt b.v. door mensapen. Wij zullen de dieren dus moeten behandelen alsof zij kinderen waren van die leeftijd en van hen ook evenveel moeten tolereren.

De mens moet zich ook realiseren dat, nu hij eenmaal het evenwicht verstoord heeft en zichzelf als meester op deze planeet heeft gevestigd, hij zelf het dier voortdurend zal moeten blijven onderdrukken. Hij kan het dier niet de vrijheid teruggeven, noch het dezelfde mogelijkheden toestaan, die het vroeger in zijn milieu had. Wat dat betreft wordt een dergelijke beperking zelfs door de dierenvrienden in de huiselijke praktijk wel toegepast, want er liggen in deze stad heel wat poesjes en katers te slapen, die eigenlijk ex-poes en ex-kater zijn, voor zover het hun geslachtelijke functies betreft.

De mens heeft hier ingegrepen en enerzijds niet een leven genomen, maar wel een deel van dat leven. Wanneer een dier eenmaal weet, wat het verliest is dat de grootste wreedheid, die je een dier aan kunt doen. Men heeft niet het recht oudere dieren door castratie of anderszins van hun levensfuncties te beroven. Doet men dit toch, dan zal men hierdoor een haat tegen de mens kunnen veroorzaken. Een geestelijk gebroken zijn, dat misschien het best vergeleken kan worden met het verliezen van een geliefde echtgeno(o)t(e) na een 40-jarig huwelijk. Er is iets wat in dat leven hoort en nu is het weg! Dan kun je alles doen wat je wilt en je kunt gewoon verder gaan, maar je komt er nooit weer helemaal bovenop. Zo is het met een dier ook: dat recht heeft de mens niet.

Het dier is door zijn functie bestemd tot mindere van de mens. En als mindere van de mens zal het moeten leven.

Wanneer het gaat b.v. om het redden van een mens of van een dier, zal de mens ten allen tijde voorrang moeten hebben. Pas wanneer de mens gered is en zonder tē groot gevaar voor het leven een dier kan worden gered, dan komt dat dier aan de beurt.

Een ander punt, dat men ook wel eens vergeet is dit: Zomin als u een volwassen mens "een mens" zult noemen, wanneer hij een onmondig of onmachtig kind kwelt zonder reden, zo kan men een mens een werkelijke "mens" noemen, wanneer hij vivisectie bedrijft op dieren, zonder de hoogste noodzaak. Maar wanneer in het belang van de maatschappij een jong mens een tijdlang aan de samenleving wordt onttrokken door het in een opvoedingsgesticht te plaatsen, dan mogen we dit misschien vergelijken met het lijden, een dier aangedaan, wanneer het noodzakelijk is bepaalde proeven te nemen om daardoor de mens te kunnen redden.

Het is de onnodige wreedheid, die de mens vernedert. Niet de wreedheid op zichzelf.

Het dier kan deze wreedheid begrijpen, maar zal nooit kunnen begrijpen dat dezelfde mens, die dit dier vriendelijk behandelt en als vriend optreedt, hem kwelt. Laat ons dus wel stellen dat degenen, die zo erg lief zijn tegen de dieren, waarmee ze proeven uithalen, feitelijk dubbele misdadigers zijn, omdat ze hun vrienden verraden.

Dat men een dier eenvoudig aan proeven onderwerpt, wanneer er geen andere uitweg is, is aanvaardbaar. Zelfs aanvaardbaar was dat, toen geen andere mogelijkheden bestonden een serum te verkrijgen, paarden werden gebruikt om sera tegen bepaalde gifslangen te vervaardigen. Het was niet prettig voor het paard, maar gezien de conditie en verhouding was het aanvaardbaar. Maar wat erger was: het dier kōn hier iets van begrijpen en kon met een zekere gelatenheid zijn lot aanvaarden, zoals het dit ook doet wanneer het in een val komt, en dit ook doet wanneer het straf krijgt en wéét dit verdiend te hebben.

Wat het dier nóóit zal kunnen begrijpen, want daarvoor is het denken van het dier niet gecompliceerd genoeg, is onrechtvaardigheid.

Macht, geweld kan het begrijpen.

Liefde en genegenheid kan het begrijpen en aanvoelen.

Het kan zowel gevangenschap als vrijheid accepteren en verwerken, maar nooit een verraad àan het dier.

Het dier is geen verrader.

En dan een belangrijk punt: Voor het doorsnee dier, dat huisdier wordt, is de mens een soort god. Dit komt doordat hij overlegder reageert dan het dier en zo ondanks de lichamelijk snellere en betere reactie van het dier, meestal zijn meerdere is.

Maar om een werkelijke god te kunnen zijn voor het dier en daarmee inhoud te geven aan het dierenleven moet de mens zeker, naast rechtvaardig, voor alles, machtig zijn.

Elk dier, vanaf het insect tot de warmbloedige zoogdieren toe, heeft alleen respect voor macht. Zelfs de vogel accepteert alleen macht als een bewijs. Een vogel met zijn eigen terrein met zijn eigen zang-tak en zijn eigen nest-tak respecteert alleen de macht van een sterkere, nooit van een zwakkere.

Wanneer de mens wil meewerken aan de bewustwording van het dier enerzijds en een gezonde verhouding tussen mens en dier anderzijds, dan zal hij ten alle tijde de sterkere moeten zijn van het dier; dan zal hij de meester van het dier moeten zijn, maar op een voor het dier en dierlijk denken redelijke wijze.

Dan zou ik graag nog zo eens wat vertellen over die doodgewone huisdieren van u. We hebben het nu over de leeuwen, de tijgers, enz. gehad, maar nu zou ik eens wat willen vertellen over de hond en de kat in het bijzonder.

De hond heeft een zekere taal. Dat is niet de taal, waarmee hij u iets duidelijk maakt. Die hond, die op een bepaalde manier bij u om eten vraagt, spreekt er a.h.w. een vreemde taal bij. De dieren, die ten opzichte van elkaar spreken doen dat o.m. met grommen en blaffen.

Onthoud u dit: elk vertoon van macht van een hond, terwijl niet eigen rechten worden aangetast, is alleen een verdedigen van zichzelf door zich de meerwaardige te willen tonen. Als uw hond aan de lijn agressief is, dan kunt u zeker zijn, dat hij zich de mindere voelt van elke vrije hond. Zijn

grommen is niet - zoals u misschien denkt - een bedreiging van de ander, maar eenvoudig het uitspreken van het feit: "En toch ben ik de baas".

Wanneer u twee honden kwispelstaartend en snuffelend om elkaar heen ziet draaien, denkt u misschien: "Wat is dat vies om aan die achterkant te gaan ruiken", maar een hond heeft daar een bepaalde geurklier en die gebruikt hij als een visitekaartje. Als ze nu bij elkaar geroken hebben, dan moet u eens opletten. U zult dan soms zien, dat ze daarna een tijdje neus aan neus staan te blazen. De ene hond zegt dan: "Chtt, Fttt!". En de ander zegt dan: "Ftft, Chôôô!". Dat betekent dan zoveel als: "Ik heb je visitekaartje geroken - jij was daar en dàar. Was daar nog wat te jagen?"

Iets anders. U weet dat de staarhouding van de hond niet alleen bepalend is voor het ras, maar ook voor zijn persoonlijke gesteldheid. Men zegt van de mens ook wel: "Hij gaat er met de staart tussen de benen vandoor".

Wanneer een hond de staart tussen de benen houdt, dan denkt u dat hij bang is, maar dat is niet waar. De hond, die de staart tussen de benen heeft genomen, heeft het opgegeven. Die doet niets meer. Die voelt zich niet de meerdere of de mindere, maar die laat komen wat komt. Die is fatalist op dat ogenblik. En weet u waarom? Omdat voor de hond de staart een gang- en richtingbepalend instrument is. Het is niet alleen iets om mee te kwispelen, wanneer hij zijn baas ziet, en het is niet alleen iets om vliegen weg te jagen, maar iets om je vaart mee te regelen.

Wanneer de hond de staart omhoog draagt, dan wil dat niet alleen zeggen, dat hij goed gehumeurd is, maar tevens, dat hij meester is van zichzelf.

Wanneer de staart echter recht gestrekt wordt, meestal met een heel klein krulletje, en met zo'n beetje een zakje er in - en het zijn geen rassen, die men geteeld heeft om de staart zo te dragen - dan kunt u ervan verzekerd zijn, dat deze hond niet zeker is van zichzelf.

Wanneer u wilt weten of uw hond op z'n gemak is, dan moet u niet kijken naar zijn bek of naar zijn staart, maar naar zijn voeten. Wanneer hij de voorvoeten slechts op de punten der tenen neerzet, dan is die hond niet op z'n gemak; dan staat hij klaar om op elk ogenblik te springen, dus aan te vallen of eventueel weg te vluchten. Op het ogenblik, dat de hond z'n volle poot plat neerzet, voelt hij zich thuis en verzekerd. En zo kunt u dus honderden dingen leren van een hond.

Een houding, die de mensen nog wel eens ontgaat is de volgende: Dan denkt men: "die hond zit zo te bijten, die hond zit zich te vlooiën". Nu is het soms wel eens waar, dat hij zijn inwoners een andere kamer toewijst, maar in heel veel gevallen doet hij dit eerder om aan te geven, dat hij eigenlijk een beetje verlegen is met de zaak. Hij doet dit om zichzelf de gelegenheid te geven a.h.w. na te denken. Dus wanneer u uw hond erg heeft vertroeteld en hij loopt weg en hij gaat zo zitten bijten, dan betekent dat niets anders dan: "Ja hoor eens, dat gezeur kan ik zo gauw niet verwerken hoor, daar moet ik eerst eens over denken".

Dan zal uw hond - en dat doet een wijfje eerder dan een mannetje - ook heel vaak gaan rollen. Dat doet hij niet alleen wanneer u in de buurt bent om te laten zien dat hij het nu toch erg plezierig vindt, maar hij doet het ook heel vaak om zijn vreugde elders te uiten. Hij doet dat b.v. ook graag in de modder, tot grote ergernis van de baas en bazin meestal. Hiermede geeft die hond niets anders te kennen dan: "Zo is het goed en zo zou het nu altijd moeten blijven".

Als u een hond leert verstaan, dan moet u eens opletten als hij eet. Een hond kent drie manieren van eten:

- Ten eerste: "In godsnaam". Dit "in godsnaam", is een soort beleefdheidshandeling, waarbij wordt gegeten. "Nou ja, het eten is aangeboden". Dus niet direct met lange tanden, maar het eten wordt een keertje omgegooid en besnuffeld en nog eens omgegooid en dan nadenkelijk tussen de tanden genomen en dan met een paar grote happen uiteindelijk verzwolgen.
- De tweede, manier is de normale methode van de hond: Wanneer hij iets heeft waaraan hij scheuren kan, dan zal hij eerst gaan scheuren - hij bijt het niet, hij scheurt zijn vlees - maar is het een zachte massa, dan wordt het in een paar grote likken achter in het keelgat geslagen en meteen doorgeslikt. U vindt dat die hond er geen smaak van heeft, maar dat is heus wel waar. Hij heeft n.l. een veel fijnere smaakpapil en onderscheidt die smaak dan ook heel wat langer. Een hond is in feite een soort alleseter, ook al is hij oorspronkelijk een vleeseter geweest. Houdt daar rekening mee. Hij verdient de voeding als van een vleeseter met lichte bijvoeding van groenten, maar het is geen aardappeleter. Als je hem veel aardappels met jus voert, dan bekommt het hem vast niet goed. Rijst is iets beter, mits

ongeslepen. Die hond, die dat normaal eet, doet dat omdat het hem wel smaakt, en vooral omdat hij honger heeft.

- En dan bestaat nog het z.g. snoepen. Het snoepen van een hond bestaat uit het zeer haastig in de bek nemen van het lekkere beetje, daarna demonstratief met open bek kauwen, waarbij het hapje door de tong nog een paar keer terug wordt gegooid in de mond, zodat die heerlijke smaak vooral sterk in de bek blijft hangen.

Zo, dat was het een en ander over honden.

Dan nu enige wetenswaardigheden over de katten. Een poes is veelal een zelfstandig element, omdat ze u niet altijd direct gehoorzaamt. Ze is verstandiger dan de hond, omdat de hond - gewend aan de roedel waarmee hij jaagt, meteen gehoorzaamt - maar de kat is gewend op zichzelf of met een partner of slechts met eigen familieleden te jagen, en die denkt: "Vertel dat nou aan een ander, als ik één keer gehoorzaam, moet ik het altijd doen!" Die begint daar dus niet aan.

Maar als ze zich ervan bewust is, dat een bevel wel degelijk inhoud heeft, dan moet u eens opletten, dan kijkt ze een paar keer, ze knipoogt eens, en in 9 van de 10 gevallen likt ze eens aan de poot en haalt die een enkele keer over de kop heen. Wanneer ze dat doet, dan betekent dit: "Ik heb je wel verstaan en ik zal het wel doen, maar ..... ik ben het met je eens. Ik doe het niet omdat jij het zegt, maar omdat we het met elkaar eens zijn."

Wanneer uw poesje - ik vertaal het dus in menselijke woorden - daarentegen op uw bevel ijverig een poot oplicht en beneden de vacht begint te likken, dan betekent het zoiets als: "Maak het me nu niet lastig en maak me niet verlegen. Ik heb er geen zin in en ik doe het niet, dus laat me nou maar".

Zo heeft poes ook de gewoonte om te gaan liggen. Maar de manier waarop ze ligt is ook weer veelzeggend.

Wanneer poes de handjes vouwt - zo naar binnen toe - dan betekent het: Ik ben in volledige rust.

Als poes de pootjes naar voren toe legt, dan betekent dat eigenlijk: Ik sta elk ogenblik klaar om op te springen. Je denkt dat ik slaap, maar laat er niets bewegen, want dan ben ik onmiddellijk in actie.

En dan hebben heel veel katten ook nog de gewoonte, net als de grote katachtigen, op hun zij te gaan liggen. Deze houding kenmerkt een denken, zij het een beperkt denken, suffen gepaard aan een zich absoluut zeker voelen - het dromen van een kat en ook van een hond, komt meestal in deze houding voor. Dat doet een dier alleen in zijn hol, en zeker een kat.

U heeft misschien ook gedacht dat poes u met z'n "mauauw", een liefelijk klagelijk "mauauw" vriendelijk vroeg om iets te doen, maar dat is helemaal niet waar. Een kat, die klagelijk en kort tot u mauwt dwingt aandacht af. Het geluid is niet een smeekbede, maar het betekent eerder: "Wil je nou potverdorie eens even opschieten!" Dat zelfde geluid gebruikt soms de jongere leeuw bij de familiemaaltijd, wanneer hij n.l. door Pa en Ma te veel van de prooi wordt weggerukt.

Wanneer poes blaast is dat in tegenstelling tot de gebruikelijke opvatting geen uiting van woede, maar: "Ja, ik kan de zaak eigenlijk niet goed aan". Het is een schrikhouding, gepaard gaande met een omhoog gekromde rug en een dikke staart en komt voort uit onmacht, niet uit woede. Alleen wanneer het dier werkelijk angstig is, geschrokken is, neemt het deze houding aan. Het kan ook van de meest bekende verschijnselen schrikken.

Dan hebben we ook nog de poes, die zo heerlijk speelt, weet u wel? Bij voorkeur met uw knotje wol, dat u net heeft opgekluwd. Dan denkt u misschien, dat het dier zo lief met zichzelf speelt, maar heel waarschijnlijk droomt het ervan, dat u heel wat kleiner bent, en dat het u een paar keer heen-en-weer-let en u kan consumeren! Dat is natuurlijk overdreven, maar: het is een prooi spel. Alle jagen, ook het jagen van muizen en eventueel het brengen daarvan aan de baas of bazin, wanneer men zich zat gegeten heeft, is in de eerste plaats prooi spel. Het brengen van een muis betekent niet dat: "die griezelige kat nu alweer met zo'n ding aankomt", maar dat u erkend wordt als gelijkwaardig. En als een kat dat voor u doet is dat een heel compliment.

Dan zult u ongetwijfeld ook ontdekt hebben, dat een poes zich altijd gaat zitten wassen, wanneer ze in verlegenheid is. Evenals de hond met zijn bijten, zal de kat met z'n wassen vaak proberen zijn eigen verstrooidheid of z'n "niet-weten-wat-te-doen" verbergen.

Het dier, net zo goed als een kind, probeert voortdurend een houding aan te nemen.

Dan kennen we ook nog die heerlijke illusie van de liefdeszangen in maart. Men denkt dan dat deze katten een serenade zitten te brengen aan hun geliefde poes. In feite zitten ze tegen elkaar te schreeuwen: "Kom op schoft. Ik lust je rauw." Die zang is dus een dreiging en als u uw kat deze dingen hoort uiten, dan kunt u ervan overtuigd zijn, dat hij niet in een vredelievende stemming is.

Daartegenover staat één ander geluid en dat maken zowel de kater als de poes, dat is dat lichte "mrrr". Met dat "mrrr" wordt gezegd: "Zeg kunnen we nu niet eens gezellig spelen? Help me nou eens een keer". Of: "Ik heb je nodig". U zult van moederpoes diezelfde roep horen naar haar jongen, die ze op deze manier achter zich aan lokt. U zult van de kater deze roep horen tegen het vrouwtje, waarmee hij paart. U zult het ook van deze kater horen tegen zijn huis- en nestgenoten.

De verdere roepen van de katten kennen al heel wat variatie, want de kat heeft - tenminste wanneer hij gezelschap heeft en niet voortdurend alleen met de mensen is - gemeenlijk een vocabulaire van 50 tot 60 geluiden, die dan elk voor zich door bepaalde gebaren onderstreept worden.

B.v.: "Oaaou" met een kwispelende staart betekent: "Ik heb honger, is er iets te jagen?"

"Mrrooe" en een meestal om het lichaam gedrapeerde of recht hangende staart betekent daarentegen: "Ik verveel me een beetje. Zou daar niets aan te doen zijn?"

De snorharen oppoetsen en daarna - met enigszins knipperende ogen - naar het gezelschap kijken, is een uitnodiging voor contact. Zoiets als: "Wil je met me komen spelen? Wil je me even aanhalen?"

De oren plat naar achteren gedrukt is niet - zoals u denkt - alleen maar een dreiging of een vechthouding; dat wordt het, wanneer poes bang is. Is ze bang, dan blaast ze daarbij en dan openbaren zich de schrikverschijnselen waarover ik het al had. Maar gaan die oren zonder meer naar achteren, dan betekent dat aandacht. De kat wil springen of jagen.

En onder ons gezegd en gezwegen: als een kat nu zo'n taal heeft, dan kan die taal verschillen naar ras en naar soort, maar ook naar gelang de opvoeding. De doorsnee Siamees heeft een ietwat andere taal dan b.v. de Egyptische huiskat, maar wanneer de Siamees wordt opgevoed in een nest met Egyptische huiskatten, dan neemt hij - voor zover zijn stem en zijn uiterlijk het toelaten - de taal van deze katten over. Brengt u hem terug bij eigen soortgenoten na ongeveer een leeftijd van 5 of 6 maanden bereikt te hebben, dan heeft hij minstens een maand nodig om de taal te leren! Waarmee ik maar wil zeggen: ook poes denkt! En als poes misschien niet zo ver doordenkt als u zou willen; ze is weldegelijk een denkend wezen, evengoed als de hond.

Zelfs de huisvlieg denkt, maar heel wat minder dan wenselijk zou zijn. Aan de andere kant heel wat meer dan degene, die met de vliegenmepper rondloopt, verwacht.

Ik hoop met mijn inleiding - verrijkt, zoals u gemerkt hebt met wat anekdoten - één ding bereikt te hebben, n.l. dit:

Dat u het dier niet alleen zult respecteren, maar het op zijn juiste plaats zult zien.

Dat u niet zult proberen er een mens van te maken. Want als u probeert een mens te maken, zelfs een kind van een dier, dan pleegt u feitelijk langzaam een moord op dat beest.

Dat u begrijpt, dat de bewustwording van het dier noodzakelijkerwijze een andere is, aan andere regels moet gehoorzamen dan die van een mens, zodat het onmogelijk is om daar parallellen te trekken.

En ik hoop verder, dat u begrepen heeft, dat elke gezonde mens - juist omdat hij behoort tot het menselijk ras - in zekere mate verantwoordelijk is voor het dier; een verantwoording die niet bestaat uit het "sparen" van het dier maar die bestaat uit het, op een verstandige wijze, behandelen van het dier. Dan is de mens aan het mens-zijn, niet aan het dier, verplicht om het dier - wanneer het gedood moet worden - dit zo snel en zo pijnloos mogelijk te doen. Het is dus niet: "Gij zult niet doden", ook tegenover het dier, want zou dit worden doorgevoerd, dan zou de mens niet kunnen bestaan.

Betreffende de bewustwording van het dier wil ik opmerken:

Juist door die vele fasen van lijden, van onaangenaamheid, die óók voor de mens zo dienstig zijn voor de bewustwording - kan ook het dier tot een hoger plan stijgen.

Voor het huisdier zijn de machtigste factoren ter bewustwording: de liefde voor alle andere dieren, de angst. Zo, dan mag ik het daar wel bij laten voor de inleiding en ik denk, dat u een ruim genoeg

gebied heeft aangesneden gezien om daarover vragen te stellen of daarover te discussiëren. Vrienden tot na de pauze.

DISCUSSIE

Zo vrienden, dan kunnen we nu eens gaan kijken wat voor "beestenboel" u er van maakt. Dus mag ik dan maar beginnen met de schriftelijke vragen?

- ❖ *Gisteren zag ik de droevige geschiedenis "Geen plaats voor wilde dieren", waarbij ons het grote verwijt wordt gesuggereerd de dieren uit te moorden. In hoeverre is hier sprake van schuld? Wat gebeurt er met alle dieren, waarvan incarnatie in dezelfde vorm voor hen onmogelijk begint te worden?*

Ja, in de eerste plaats: het is een kwestie van "geen plaats meer voor wilde dieren of geen plaats meer voor mensen". En het hemd is altijd nog enigszins nader dan de rok. Dus mag de mens toch zeker in het belang van de mensheid het dier verdringen, wanneer het gevaarlijk is voor de mens. Wanneer dat dier overgaat en het kan niet terugkeren in zijn eigen vorm, dan zal het in een soortgelijke vorm die wél getolereerd wordt op aarde trachten terug te keren. In enkele gevallen komt men zelfs tot een lager menselijk bestaan. Hoe de zaak ook verloopt: de maatregelen van de mens kunnen er nooit de oorzaak van zijn, dat de bewustwordingsgang van het dier, zijn kringloop door de eeuwigheid, wordt stopgezet. Deze wordt ook niet geremd. Dus de mens is geestelijk zeker daarvoor niet aansprakelijk. Een andere vraag is of de mens in zijn dwaasheid niet heel vaak dieren uitroeit, die hij beter zou kunnen laten leven. Maar dat is een kwestie van de natuurlijke huishouding, waarin de mens - als onverwachte gast - al heel wat stoornis heeft verwekt, en ook wel verder zal verwekken. Denk maar eens aan de man, die alle vogels uitmoorde, die op zijn veld kwamen, waarna hij tot zijn ontsteltenis ontdekte, dat al zijn vruchtbomen en al zijn graan door de insecten zodanig was aangetast, dat het waardeloos werd. Dus dat was weer zuinigheid, die de wijsheid bedroog. De mens doet deze dingen wel eens meer, maar het is zijn goed recht om het wilde dier, daar, waar het voor de mens wérkelijk gevaarlijk wordt, te verdrijven of te doden en hij zal daardoor niet de bewustwordingsgang van het dier schaden, omdat het dier met zijn beperkte bewustzijn altijd binnen een soortgelijke groep kan incarneren, waarbij het voor de mens dan wél aanvaardbaar blijkt. Een tijger, die 3 maanden geleden bij Ranapoer werd doodgeschoten, wordt herboren als een schootkatje in Londen. Ik bedoel maar: vanuit het standpunt van het dier is het verschil niet zo groot, de factor "gevaar" is echter aanzienlijk kleiner geworden. En op deze wijze wordt dat probleem dan opgelost. Is dat voldoende?

- ❖ *Er loopt op het ogenblik een film "Vrijheren van het woud", waarin men vogels in de paartijd zeer gemarkeerde dansen ziet uitvoeren, welke trouwens door de jonge negerinnen worden nagebootst. Is hier van een bewuste wilsuiting sprake? Zo niet, hoe verloopt dan het psychisch mechanisme?*

Van een bepaalde wilsuiting? Nou, dat is erg moeilijk om dat te bevestigen. Er is hier sprake van een zeker ritueel, en hoewel u het ziet als een dans, dat is het niet uitsluitend. Niet alleen de vogel doet dit in de paartijd, maar ook de schorpioen. Er zijn ook nog dieren, die dat ongeveer zo doen, die elkaar dus met een soort danspasje naderen.

En nu zou ik willen vragen: Is het nu uw vrije wil dat u buigt, wanneer u in de buurt van een vorst komt, die u vereert? Het hoort er zo bij. Daar denk je niet over na, dat doe je. Of is het nu direct een vrije wilsdaad, wanneer je iemand tegenkomt en je neemt je hoed af, of je geeft iemand een hand, of je knikt. Dat gaat automatisch. D.w.z. de denkbeelden worden langzamerhand geassocieerd met gebaren en handelingen, die gezamenlijk behoren tot wat we noemen "het beschavingspatroon".

Nu hebben vogels en ook andere wezens - zoals ik al zei - ook een dergelijk beschavingspatroon, waarbij dus wel degelijk in een zekere ritus een directe uitdrukking plaats vindt van gevoelens. En meen nu niet, dat je daarvoor veel moet weten. Denk nu maar eens aan een heel klein kind - het leert het van niemand misschien - bij zekere gevoelens van onlust, steekt het de tong uit en zegt

het "bah". Op eenzelfde manier kan een dier dat ook doen. Nu is de paring een daad die voor het dier lichamelijk heel wat heftiger is dan voor u. Doordat de mens de paar"tijd", praktisch heeft afgeschafte en daarvoor in de plaats de voortdurende paring heeft gesteld, is er bij de mens enerzijds wel de voortdurende aanwezigheid van een zekere seksuele drang - derhalve eigenlijk geen periode, dat deze geheel wegvallt - maar daar staat tegenover dat er ook haast nooit of zeer zelden perioden voorkomen bij de mens, waarbij gedurende langere tijd het gehele wezen wordt gericht op het seksuele.

Hier in uw eigen omgeving heeft u de "Hoge Veluwe". Daar leven ook korhoenders en als u in de baltstijd komt, dan moet u eens zien hoe die beesten daar staan te paraderen en te pronken, het zogenaamde "balderen". Als ze daar zo bezig zijn zien zij niets of niemand, dan kun je achter hen komen en ze in hun "korhoendernek" grijpen, en dan schrikken ze: "Zo, pardon, ik had u niet 'gezien" (alleen met andere woorden). Zo sterk wordt het bewustzijn geconcentreerd op de seksuele drang. Niet alleen in het patroon dat in die dans ligt, maar ook al in de wijze van zoeken, de wijze van pronken, de wijze van vlucht-het-spel dus van afstoting en aantrekking dat wordt gespeeld - hoort erbij. Dat is net als een jongen en een meisje, die elkaar ontmoeten: eerst een handje, dan een zontje, dan een strelinkje ..... en zo voert dat langzaam tot een climax. Dat hoort er eigenlijk toch ook zo bij? Hè? Zo is dat bij die dieren dus ook; er zit een zekere climax in. En zoals b.v. een paartje, dat verloofd is een verlovingsring gaat kopen, zo zijn er bepaalde vogels, die hun geliefde een steentje brengen, of een takje. Er zijn er zelfs die een hele hoop steentjes bij elkaar rapen en die brengen als een soort van nest-ei, een nest-gave. Daarbij komt bovendien, dat voor het dier niet de seksuele daad op zichzelf, maar ook het resultaat ervan, dus de instandhouding van het ras, een rol speelt. En dit alles wordt in bepaalde gebaren uitgedrukt. Sommige vogels, sommige insecten hebben het daarin al heel ver gebracht, maar ook andere dieren kennen bepaalde methoden, waarmee ze werven, ze hebben derhalve ook een soort "beschaving", al ziet die er van menselijk standpunt soms dwaas uit.

Ik zou dus willen zeggen: er is hier sprake van een ingeschapen, een haast instinctief patroon, zoals je mensen hebt die haast instinctief kunnen walsen. Daar zit een zekere erfelijkheid, een zekere aanleg achter, terwijl daarnaast, doordat elk jaar opnieuw een partner wordt gezocht, een bekwaamheid ontstaat. De beste dansers zijn niet de jonge, maar de oudere vogels. Hier vindt dus een proces plaats van de omzetting van psychische spanningen in beweging. Dit is geen directe wilsdaad, maar de daad als zodanig is de uitdrukking van een bepaalde wilsinhoud.

❖ *Dat doet me herinneren aan die oude volkeren die eigenlijk in hun rituele dansen ook ..... (onverstaanbaar).*

Ja, kijk eens, dan komen we eigenlijk een beetje op mijn terrein. Ik mag het eigenlijk niet te lang maken anders is er geen tijd over om alle vragen te beantwoorden. Maar ik zou toch dit willen opmerken: er is in de oertijd van de mensheid een periode geweest, dat paring niet een kwestie was van een partner zoeken, maar voortspoot uit een gezamenlijke dans en deze dans ontaarde in - wat men tegenwoordig zou noemen - een seksuele orgie. Die dansen werden slechts in bepaalde jaargetijden gehouden als gevolg van een haast instinctieve drang. Ze hadden een zeer sterk en opwindend ritme, dat we soms nog enigszins terugvinden in de negerdansen, terwijl we die seksuele uitdrukking bij sommige voedoe-orgieën nog terugvinden. Daarbij is dus de mens ook in zijn wilsuiting praktisch onbewust geworden. Hij verricht de handeling automatisch, maar met zijn totale reeks van handelingen drukt hij een wilsinhoud uit. In het verleden kon die inhoud betrekking hebben op de sterkte van de stam, het gezag in de stam, de belangrijkheid in de stam, de plaats aan het vuur eventueel. Bij latere volkeren zien we dat dit gebruik steeds meer uitsluitend ritus wordt en langzaam maar zeker scheidt zich de ritus van de normale samenleving en zien wij, dat b.v. in het grote park van de stad Alexandrië, een lustpark aan verschillende goden gewijd, een soort prostitutie werd bedreven op zuivere rituele basis. Het was dan ook niet een normale paring. Het was een ingewikkelde reeks van dansen. Iemand heeft geprobeerd dit gebruik te reconstrueren, nl. de man die dat verhaal heeft geschreven, ... "Ben Hur". De beschrijving geeft de gebruiken echter onvolledig en niet geheel juist weer. Het verhaal is erg geromantiseerd. In elk geval was het een ritus die overal werd teruggevonden, zelfs in bepaalde Joodse sekten, die volkomen kuis leven, maar waar op een gegeven ogenblik dus een paringsdaad het toppunt is van een bepaalde reeks van rituele handelingen. Dat blijft eigenlijk overal zo'n beetje rondzweven. In de tegenwoordige mens leeft deze idee ook nog wel, al komt hij er niet meer toe. Maar b.v. in het jaar 1927 is er een magiër geweest - het was geen goede magiër - die lange tijd in het Zuiden, dus aan de kant van de Middellandse Zee een apart huis had, waar mensen - hoofdzakelijk Engelsen - als in een soort kolonie samenkwamen en o.m. ook kwamen tot een

rituele paring. Het zit ook in de mens. En als we dat nu zo bezien, dan is het niet zo vreemd, dat ook dieren tot deze ritmische rituelen komen.

❖ *Bestaat de dans als zodanig niet ook buiten de paring voor alle vogels en dieren ?*

Neen, tenminste niet die dans.

❖ *De indische bêtêt is een vogel, die veel danst.*

Ja, maar dat is geen paringsdans. Er bestaan zeker bepaalde patronen. Ik weet niet of u dus buiten de paartijd wel eens hebt gezien - wat de mensen noemen - het "spelen" van eenden, vooral van wilde eenden. U zult dan ontdekt hebben, dat die in bepaalde patronen door elkaar zwemmen. Dat is dan een soort "Ester Williams' Watershow" op eendenniveau. En het merkwaardige is, dat die dieren dat meestal gaan doen, wanneer ze b.v. gaan trekken, wanneer ze gaan nestelen ook. Ze hebben bepaalde danspatronen om deze processen aan te duiden.

Neem b.v. een bij. Een bij, die terug komt in de korf, nadat ze bloemen heeft gevonden, die danst er rond. Deze dans is voor die dieren een zekere taal, een rituele uitdrukking van weten, van willen, enz. Maar het vreemde is, dat die dansbeweging dus mechanisch is. Door de uitdrukking die men geven wil komt men tot de dans.

Laten we alsjeblieft verder gaan, anders komen we nog bij de Rock-and-Roll terecht. Een typisch verschijnsel van het terugzoeken van dergelijke dansen. Het is n.l. ook vaak een zekere ritus, die deze jongelui manifesteren.

❖ *Is het paranormale vermogen van paarden bijzonder ontwikkeld? Hieromtrent doen vele verhalen de ronde. Staat dit onder leiding van de groepsgeest?*

In de eerste plaats: wat voor een mens paranormaal is, is voor een paard vaak normaal, en omgekeerd. Dus u wilt dat vanuit menselijke visie bezien. Normaal heeft het paard b.v. een andere gezichts-radius-normaal dan de mens. Inzicht in getallen - verhoudingen en ritmen - is voor het paard meestal makkelijker dan voor de mens. Helderziendheid komt bij het paard niet méér voor dan b.v. bij de mens en bij vele andere dieren. Een uitzondering vormt de kat, die nog al eens gevoelig is en ook de tamme hond, die vaak wat helderziende is. Het paard dat bijzonder schrikachtig is reageert echter scherp op dingen, die de mens niet ziet, en daardoor krijgt het de reputatie van buitengewoon helderziend te zijn.

❖ *Staat dit onder leiding van de groepsgeest, staat er in de vraag.*

Daar behoef ik verder toch geen antwoord op te geven nietwaar? Het is normáál voor het paard. Dat houdt dus in dat het normaal is voor het ras der paarden en als zodanig, dat de groepsgeest der paarden daarbij betrokken is. Ik heb echter geprobeerd u duidelijk te maken dat hier van paranormaal, alleen volgens menselijke normen, sprake is.

❖ *Hoe is te verklaren dat op een fluiten van een hindoe, die Mevr. Blavatski vergezelde, een mamba-slang die op het punt stond zich op haar te storten, plotseling verstijfde?*

Nou, dat kan alleen, door het toepassen van een bijzonder hoogfrequente trilling. Maar dan zou die fluittoon weer niet hoorbaar zijn geweest. Het is dus redelijk om aan te nemen dat de Hindoe beschikte over andere middelen dan de fluittoon om de slang te hypnotiseren. Immers van een hypnose zal hier ongetwijfeld sprake zijn geweest. Een dergelijke hypnose kan worden bewerkstelligd door reukstoffen, ook door een bepaald ritmisch gebaar of door het aanwenden van bepaalde passen, en wel in zeer korte tijd, door deskundigen. Ook de Egyptenaren waren meesters in dergelijke magie en tegenwoordig zijn er nog bepaalde Derwisjsekte, die datzelfde geheim kennen, maar zover ik weet komt daar dus geen fluittoon bij te pas. De enigen, voor zover mij bekend die, voor het bezweren van slangen en enkele andere dieren, van de zeer schrille en vaak boven de menselijke gehoorgrens liggende fluittoon gebruik maken, zijn de leden van een bepaalde kleine stam in het Karakorumgebied. Maar dan hoor je de fluittoon weer niet. Dus u moet zelf maar uitmaken wat hier het geval is geweest.

❖ *Het voorval staat beschreven in twee verschillende boeken over het leven van Mevr. Blavatski.*

Akkoord allemaal. Ik kan dit echter niet onmiddellijk nagaan. Ik ken die gebeurtenis zelf niet; ik zou het helemaal moeten reconstrueren. Dan kan ik u precies vertellen wat er gaande was. Maar de mogelijkheden heb ik u thans toch genoemd.

- ❖ *Leadbeater beweert, dat honden vrij lang na hun dood in het astrale gebied blijven en zich ook langs bepaalde weg kenbaar maken aan hun baas. Wat zegt u daarvan?*

Dat het in vele gevallen waar is en dat de hond, het paard, de kat, sommige soorten van dromedarissen en de olifant niet alleen in astraal gebied kunnen bestaan, maar zelfs een nog iets hogere sfeer kunnen betreden en dat ligt n.l. hieraan: Dieren kunnen zich zeer sterk aan personen hechten. Ze kunnen komen tot een genegenheid, die verder gaat dan het zuiver dierlijke. Dan zal associatie van het "ik" met een hoger wezen het mogelijk maken om voort te bestaan, terwijl voor een ander dier het bewustzijn al gaat sluimeren. Vooral omdat de gedachten van een baas ook in het astraal gebied opgevangen kunnen worden en het dier dus het contact met zijn meester of meesteres lange tijd in stand houdt. Het is zelfs zó: we hebben hier twee vrienden en als die op deze bijeenkomsten komen, dan brengen ze hun hond mee, dat zien de helderzienden misschien wel eens. Het is maar goed, dat u het doorgaans niet ziet, het zou u erg afleiden, maar één van onze vrienden brengt meestal een New-Foundlander mee. En er komt hier ook wel eens een Groenendaler. Ik wil daar maar mee zeggen: de dieren bestaan inderdaad soms langere tijd voort, en als de binding, let wel, de binding tussen meester en dier zó groot is, dat meester of meesteres de verantwoording voor dat dier geestelijk - na de overgang a.h.w. - op zich neemt, dan is mogelijk, dat zo lang als de meester niet boven de zomerlandsfeer stijgt het dier in een direct contact met het zomerland blijft voortbestaan en zich daar kan manifesteren - zij het slechts in relatie met de meester.

- ❖ *Hoe komt het dat kraaien of meeuwen één of twee dagen voor een storm op een bepaalde manier door de lucht zwermen (als dorre bladeren) en hoe weten de dieren in het veld, dat er onweer komt zodat zij daarvoor in hun holen vluchten?*

Kijk eens: de veranderingen in de lucht, de zeer geringe die u alleen met uw hygrometers, barometers en dergelijke apparatuur op kunt meten en vaststellen, die zal het dier, dat veel dicht bij de natuur staat, aanvoelen. Een meeuw b.v. merkt dit niet alleen aan het water, maar ook aan het zand - duinzand vooral. Verder merken ze dat aan verschillen tussen bepaalde luchtlagen, temperatuurverschillen. Het fladderen of zwermen is eigenlijk een vluchtgewoonte. Meeuwen en vele zeevogels zijn eigenlijk kolonievogels. Dus wanneer iets gaande is, dat gezamenlijk ingrijpen nodig maakt, dan komen ze in een vlucht bij elkaar en in die vlucht moet dan eerst een bepaalde verhouding, een bepaalde orde ontstaan.

Als de meeuw landinwaarts gaat trekken b.v. bij het naderen van een winter, dan wordt dat "dwarrelen" zoals u dat noemt, maar één keer vertoond en daarna krijgen we wervelen, het "molens draaien", zoals men dat wel noemt, het rëndvliegen. Dan is er een zekere verhouding in de groep gekomen. Maar zolang als dat niet het geval is en toch een gezamenlijk optreden, een kracht zoeken bij elkaar nodig is, nemen we patronen waar die erg onregelmatig lijken. Menige vogel maakt dan een "feuille-mort" d.w.z. zeilend op de wind wordt de hoek van de vleugels veranderd, waardoor het dier scherp terugzeilt. Dat is het z.g. "schommelen", dat ze doen. Vooral de grote kopmeeuw doet dat graag.

Ook de dieren in het veld registreren verschijnselen waaraan u voorbijgaat. Ze ruiken het a.h.w. ze merken het aan de verandering van vochtigheidsgraad, zij voelen de elektrische lading van de lucht veel scherper aan dan u. Allerlei verschijnselen, die u ontgaan, merken zij op. U bent niet gewend voortdurend rekening te houden met alle kleine tekens rondom u. Wanneer u echter leert naar de lucht te kijken, kunt u soms een half uur van te voren zeggen: "Nu gaat het dadelijk regenen". Na ongeveer een uur vallen de eerste druppels. Een visser kan dat ook.

Waarom zouden dieren die in de natuur leven en die gewend zijn, ja genoopt zijn, voortdurend op alle kleinigheden letten - omdat hun leven daar eigenlijk van afhangt - hoe zouden die dan dergelijke tekens voorbij kunnen gaan en er geen rekening mee houden?

Een ander voorbeeld: Wanneer een natuurramp staat te gebeuren, b.v. een aardbeving, wanneer er een overstroming op komst is, of wanneer een bosbrand op grote afstand begonnen is, waar u niets van kunt merken, dan zult u ontdekken dat alle dieren gezamenlijk vluchten. Men zegt ook wel eens dat ratten het schip verlaten wanneer daar iets mee te gebeuren staat, maar dat is niet altijd zeker hoor, dat is zeemansbijgeloof. Maar wanneer er ergens dus iets niet in orde is, dan zal

een dier - zeer gevoelig voor trillingen - dat merken; een dier gevoelig voor geuren, dat gewend is vast te stellen of er op een kilometer afstand mensen zijn, zal dat ruiken.

Het dier kent dus uit die duizenden kleine telkens de gevaren. Wanneer die gevaren dreigend zijn, dan voelt het instinctief aan (vererfd weten), dat de zaak niet in orde is en dan gaat het op trek in de richting tegengesteld aan die waaruit gevaar dreigt.

Er is één uitzondering: dat zijn de lemmingen. Normaal is de lemming een diertje, dat redelijk denkt, maar het is zeer gevoelig voor massapsychose. Nu bevond zich vroeger in de richting van Thule een vastland. Dat was niet Atlantis, maar het stond er toch wel mee in verband. En die dieren waren gewend zich daar terug te trekken. Die streek vormde een soort heiligdom van die dieren, daar voelden ze zich zeker. Robben kunnen zo ook hun eigen eilanden hebben. Krabben zoeken zelfs bepaalde stranden op, waar ze zich zeker voelen. Nu gebeurt het soms, dat een paar lemmingen in paniek raken. Dat gebeurt dan ver in het binnenland en die paniek delen ze aan alle anderen mee. Meestal is daar geen reden voor, deze paniek berust derhalve op alleen maar een waanvoorstelling. Je kunt zeggen 2 of 3 lemmingen worden waanzinnig. Die waanzin slaat op de anderen over en dan ontstaat die bekende trek, waarbij een onnoemelijk aantal van deze dieren zichzelf vernietigen.

❖ *Wat is de lemming?*

Een lemming is een klein ratachtig beest. Sla het maar eens na in Brehm, daar staat hij helemaal in beschreven.

❖ *Ik heb een oude hond, wiens eigenares stierf, moeten laten afmaken omdat niemand hem tot zich wilde nemen. Toch heb ik het gevoel dat ik het dier in de steek heb gelaten en verraad heb gepleegd aan zijn vertrouwen in de liefde van de mens, die hij tot nog toe ondervonden had. Hoe denkt u hierover?*

Ja, het is heel moeilijk om daar antwoord op te geven, zonder op veel tenen te trappen.

Dat dier zou als een zwerver of een verworpeling nooit gelukkig kunnen zijn. Het dier was oud, zegt u, dus het was ook niet in staat zich aan te passen, zichzelf makkelijk te redden. Het is dus beter voor het dier om over te gaan en, hetzij contact met meesteres of meester weer op te nemen, hetzij terug te keren op aarde in een jonge en veerkrachtiger vorm, dan om zomaar verder te leven.

Het is soms een genade een dier af te maken, wanneer er geen mogelijkheid is, dat dier nog een goed leven te geven. En tegenover het dier hebben we gelukkig niet de zelfde bezwaren als tegenover de mens. Een mens zou soms nog gedood kunnen worden omwille van bezit, maar bij een dier gebeurt dat niet. Wanneer u gezorgd heeft dat het dier eigenlijk zonder het zelf te weten is afgemaakt, dan is dat niet zo erg.

Ik wil daar nog een opmerking aan toe voegen: een dier voelt de dood heel vaak aan. Onthoud nu één ding: Als je een dier af moet laten maken, dan is het 't verstandigst het een spuitje te laten geven en bij voorkeur in z'n eigen omgeving. Dat is voor u misschien niet zo prettig maar wel voor het dier. Het kent dan praktisch geen angst. Een enkele schok en binnen 15 - 30 seconden is het gebeurd. Maar als dat dier in een gaskolk moet dan leeft het vaak nog 5 minuten. Als het even kan een spuitje. Ik zou me dus maar niet al te schuldig voelen.

❖ *Als dat leven eenmaal is afgelopen, reïncarneert dat dier dan vlug?*

Dat is afhankelijk van de omstandigheden. Over het algemeen ligt de reïncarnatieperiode van het dier trager dan die van een mens.

❖ *Trager???*

Ja, trager. En dat komt omdat de mens een groter eigen bewustzijn heeft en dus ook een grotere stuwing tot incarnatie. Maar het dier slaapt in - ook geestelijk - en maakt a.h.w. een geestelijke slaapperiode door onder de hoede van de rassengeest. En wanneer de cyclus van de rassengeest verlopen is, dan geeft deze de stimulans tot reïncarnatie. Alleen wanneer het dier dus een grote gehechtheid heeft b.v. aan een mens kan het dáárdoor onttrokken worden aan deze normale cyclische gang. Die cyclus loopt dan ongeveer van 500 - 10.000 jaar. Dat verschilt voor de verschillende rassen. Voor de insecten ligt de periode anders. Daarvoor ligt de reïncarnatieperiode vanaf het vlugst reïncarnerende ras: 470 dagen tot - om het zo uit te drukken - het

langzaamst reïncarnerende ras: ongeveer 300 jaar. Dat is voor zover mij bekend hoor. Er zijn dus uitzonderingen mogelijk, die ik misschien niet ken, maar algemeen zal dit gelden.

❖ *Hoe komt het dat bij de dieren dezelfde ziekten ontstaan als bij de mens, bij wie deze ziekten uit een verkeerde denkwijze ontstaan?*

Omdat het dier - zo vreemd als het u moge klinken - evengoed het slachtoffer kan worden van psychose als de mens. Vooral het dier, dat leeft in een menselijk milieu, dat dus volkomen onnatuurlijk is, zal heel vaak onderhevig zijn aan meer psychische spanningen dan u zich kunt voorstellen, en dus ook komen tot handelings- en denkfouten. Het tweede punt, wat meestal wordt verwaarloosd is dit, dat heel veel mensen hun dieren zó verzorgen, dat ze van hun natuurlijke instincten afgaan. Er zijn b.v. mensen, die bij voorkeur hun katjes met "harderwijkers" en bokking en gezouten en gerookte vis voeren. Normaal zal de kat dit laten staan voor vers voer. Maar in de begin periode wordt geleerd: wat die mens geeft is goed. Het komt dus tot een overwinnen van het instinct, het apprecieert de smaak, en eet zich zo een nierziekte en zelfs soms een kanker. Dat is nu maar een enkel punt en zo kun je er meer noemen. Dus het uitschakelen van de natuurlijke omstandigheid en conditie veróorzaakt hier ziekte, ook door een denkfout. En die denkfout ontstaat vaak door een vertrouwen op de mens. Als ik het nu voor het zeggen had - nu moet je niet denken, dat ik een dierenbeschermer ben - maar ik zou wel graag één ding zien gebeuren.

Er zijn nu zoveel diploma's in Holland - als je een pond bruine bonen wil verkopen, moet je eerst 3 diploma's hebben - dan zou ik toch wel graag willen, dat de mensen, die huisdieren hebben, verplicht zouden worden om tenminst een cursus van een week mee te maken over de verzorging van die dieren. Dat zou die dieren ten goede komen en de mensen een hoop ergernis besparen, denk ik. Maar ja dat is een utopie voorlopig. Zolang de mensen hun medemensen nog willen afslachten, denken ze er niet over de dieren te sparen. Laten we verdergaan.

❖ *U zei op het laatst van uw betoog, dat zonder het doden van de dieren de mens niet zou kunnen bestaan. Bent u niet van mening dat de natuur zich zou herstellen zonder het doden van dieren?*

Inderdaad. Maar het zich herstellen van de natuur dat zou betekenen: het door dieren gedood worden van de mens, tot de mens op zijn normale plaats in deze natuur is teruggekeerd. Iets wat de doorsnee mens toch wel niet zou ambiëren.

Het feit dat de mens is, wát hij is, dus een van de zwakste en minst aangepaste wezens op deze wereld, maar door zijn denken en handelen gelijktijdig beheersers van het grootste gedeelte van de dierenwereld, brengt hem in een zo gewrongen positie, dat hij zoals hij thans is, niet kan blijven voortbestaan met zijn beschaving, zijn cultuur en dergelijke, zónder dieren te doden. En als hij geen dieren meer doodt, dan valt hij terug tot een samenleving als van de holenmensen en dan leeft hij eigenlijk slechts als prooidier, dus: Prooi-zijnde voor de vleeseters en prooizoiende voor de planteneters. Zoals het was in de tijd van Tyranosaurus, de sabeltijger. Toen waren die mensen ook mooie jagers, weet u dat? In die tijd dreven ze een kudde buffels, die ze zo niet aandorsten, gewoon over de rand van een afgrond heen met een heel stel mensen. En als ze dan eenmaal te pletter waren gevallen, dan haalden ze de nog levende dieren het vlees van de ribben.

Ik bedoel, als u dat nu liever terug ziet dan deze tegenwoordige tijd met gebakken aardappeltjes, doperwtjes en biefstuk van de haas, nou ja, dan moet u maar geen dieren doden.

In een absoluut harmonisch verband kan de mens nog niet leven, omdat hij nog niet evenwichtig genoeg is. Als een mens volkomen bevrijd is van elke angst en gelijktijdig sterk van wil, harmonisch van weten, dan kan hij n.l. de dierenwereld uitschakelen.

❖ *Waar begint dat?*

Ja, waar begint dat! Er zijn er die dat doen. Er zijn kluizenaars geweest b.v. die dat konden doen. Er zijn bepaalde boeddhistische monniken, die dat presteren en Yogi's en zelfs fakirs, die dit kunnen. Dat zijn dus mensen, die geleerd hebben zó harmonisch te zijn, dat het dier hen accepteert - hen niet ziet als een gevaar, en niet ziet als prooi - door hun meerwaardigheid op een bepaald terrein. Maar ja, kom er nu maar eens mee; voordat je de wereld zover hebt! Dat duurt nog wel even. Het duurt nog wel een 500 jaar misschien, voordat tenminste een déél van de mensen zover is. Ja - niet optimistisch - maar misschien wel waar.

- ❖ *In het geval, dat u noemde van de hond die de poes redde, moet er sprake zijn geweest van een niet door een groepsgeest geleide handeling. M.a.w. houdt het denken van de dieren op in de ontwikkeling van de individualiteit. Een begin van bewustwording dus, als voorloper van incarnatie als mens?*

Ja, dus het denken van het dier voltrekt zich doorgaans binnen het kader van hetgeen de groepsgeest toelaat maar kan daar bovenuit komen.

Vergeet niet, dat in het genoemde geval beide dieren een tijdlang hadden samengewoond en dus de normale en natuurlijke condities waren opgeheven. Slechts ten opzichte van die twee, dus niet tussen het ras "honden" en "katten". Daardoor kan dus een individueel aanvaarden ontstaan, buiten het kader van de groepsgeest en leiden tot handelingen en daden die evenzeer liggen buiten het kader van de groepsgeest. Toch blijft de hond handelen als hond. Vergeet dat niet. Alleen het dier stelt een daad, die wij van de hond in deze relatie niet verwacht hadden, en wel als gevolg van eigen overwegingen. Het feit dat het denken van het dier een steeds grotere complexiteit bereikt en daardoor een bewustwordingsmogelijkheid, die incarnatie als mens of lagere klasse van mens mogelijk maakt, is volgens mij niet te bestrijden, tenzij uit geloofsargumenten. Nooit echter uit feitelijke argumenten. Dus dat acht ik wel waar.

- ❖ *Is een reïncarnatie als mens, in deze periode mogelijk? Of moet hij daarvoor een volgende manvantara afwachten?*

Op gevaar af, dat je bang bent, dat ik de draak met je steek moet ik zeggen dat er heel wat honden en katten op deze wereld op het ogenblik in menselijke vorm leven als eerste incarnatie en ook paarden. Typisch is, dat wij van de vleeseters verder praktisch niemand vinden, die in deze periode incarneert. Dus hond, kat en paard, huisdieren, daarnaast enkele zeldzame incarnaties van sommige soorten van vogels. Dat zijn vogels die dus een 300 - 400 jaar geleden hebben geleefd, maar in directe samenwerking met de mens; hoofdzakelijk slechtvalken. Die incarneren nu ook wel eens als mens, maar niet vaak. En als ik zou moeten schatten welk deel van de wereldbevolking thans dus een eerste incarnatie uit een dierlijke periode is, dan zou ik dat toch zo gauw willen schatten op rond 25.000.000. De rest zijn dus tweede menselijke incarnaties of zelfs meermalige menselijke incarnaties.

- ❖ *Dus 1 procent?*

Ongeveer, waarschijnlijk iets meer, maar van het juiste getal ben ik niet helemaal zeker.

- ❖ *Soms zie je mensen waarvan je zou zeggen, dat ze een vogelgezicht hebben.*

Ja, net als dat meisje: een echte kattenkop! Maar dat staat er dan niet direct mee in verband. Want u moet hiermee rekening houden: de lichaamsbouw wordt door genetische waarden, de erfelijke waarden, bepaald. Dus al zou er nu een hondengeest inkomen, als dat niet erfelijk al bepaald is, wordt dat toch geen bulldoggen-gezicht.

- ❖ *Kan door omgang met mensen door inductie de bewustwording worden beïnvloed?*

Ik kan dat woord "inductie" niet juist thuis brengen in dit geval. Zou u dat willen verklaren?

- ❖ *Door beïnvloeding, dus door directe omgang met huisdieren, door de uitstraling van het eigen wezen zo'n beest verder helpen op de weg van zijn bewustwording.*

Nee. Dat bestaat wel voor planten maar niet voor dieren. Een plant kan door inductie, dus door het aftappen of het beleven van de menselijke uitstraling inderdaad bewuster zijn en kan daarop reageren. Het dier zal eerder telepatische invloeden ondergaan en het is dus hoofdzakelijk uw eigen denken en uw eigen emotioneel leven dat voor het dier als bewustwordingswaarde in het geding komt. In zoverre dus wel.

- ❖ *Bereikt het dierenrijk nog gedurende het bestaan van deze aarde een hogere graad van bewustwording of slechts door incarnatie als mens?*

Het is natuurlijk niet onmogelijk, dat dit mensenras op een gegeven ogenblik verdwijnt. Vóór de mensen zijn er ook andere rassen geweest op deze aarde en wanneer die mensheid zijn taak heeft volbracht, dan sterft die mensheid uit. Dat is met zoveel andere rassen ook gebeurd. En dan

zullen er dus andere "dieren" zijn, die dan weer een beschaving gaan bouwen, zoals eens vanuit het begin der mensheid, die ook gebouwd is. Nu behoeven we niet te denken dat er op een gegeven ogenblik een honden-en-katten beschaving zal komen - dat zou overigens niets nieuws zijn: op het ogenblik gaan de mensen ook als hond-en-kat tekeer, zie Amerika en Rusland - maar dan is het dus mogelijk, dat insecten of zoogdieren op een gegeven ogenblik door omstandigheden zoveel intelligenter worden dan hun omgeving, dat ze komen tot het gebruiken van werktuigen en hulpmiddelen en daardoor weer tot gedachteprocessen, die langzaam maar zeker - ik wil niet zeggen: ontaarden, maar toch - uitlopen in een hogere levensvorm. Dat brengt met zich mee bepaalde wijzen van georganiseerd jagen, landbouw, enz.

❖ *Dan zou men toch een behoorlijk voertuig moeten hebben. Met het lichaam van een varken zou men toch niet veel kunnen doen b.v. ....*

Neen, een mens zou met een varkenslichaam niets kunnen doen, maar de geest van een varken zou ook niets met een mensenlichaam kunnen doen. Maar op een gegeven ogenblik kan het zover komen, dat één of andere soort leert iets te hanteren. Dat kan heel wat anders zijn dan bij de menselijke ontwikkeling. Daar is helemaal geen pijn op te trekken. Nemen we b.v. de mieren: die hebben nooit graafwerktuigen gebruikt maar ze wisten wel fornuizen te maken in de tijd dat dat nog beschavingen waren. En ze wisten dus zelfs metalen te smelten.

❖ *Mieren?*

Mieren, ja. Maar die waren heel wat groter hoor. Een mier uit die tijd was ongeveer $\frac{3}{4}$ van deze tafel, die hier voor u staat. (1½ meter). Ja, voor u waren ze misschien niet mooi, maar volgens hun eigen opvatting wel. Maar u was er toen nog niet, dus dat blijft gelijk.

❖ *Het zelfde is het geval met mensen.*

Ongetwijfeld. Wat zegt een neger, wanneer hij een blanke ziet? "Bah, wat stinkt die naar bedorven melk!" Dat komt doordat de neger niet gewend is zich met boter, kaas of melk te voeden. Die eet net zo lief een stukje aap. Maar de blanke man doet dat wèl en dat geeft dus een andere uitwaseming. Omgekeerd kunt u juist al die vetten, die de neger eet, die maïs en al die gerechten, die hij dus eet, niet appreciëren. En zijn uitwaseming kunt u weer niet verdragen. Daarom zegt u dus dat die neger een lucht heeft. Het is dus maar hoe u het bekijkt.

❖ *Ik heb geen schriftelijke vragen meer. Misschien iemand anders?*

❖ *U sprak over een tijger, die werd herhoren als katje en daar werd een zeer korte reïncarnatietijd genoemd .....*

Daar werd een kortere incarnatietijd genoemd, maar dat was een uitzonderingsgeval. Ik heb n.l. een aantal anekdotes aangehaald om u een klein idee te geven van wat mogelijk is. Maar nu moet u dit onthouden: dat zijn allemaal uitzonderingsgevallen. Er is mij maar van één hond bekend, dat die een kat uit het vuur haalde, maar van één tijger, dat die als jonge kat incarneerde in een grote stad. Er zijn mogelijk andere gevallen, maar die liggen buiten de algemene regel. Het ging er dus alleen om duidelijk te maken wát mogelijk is.

Allemaal uitgevraagd?

Dan zou ik het "Schone Woord" nog even willen imiteren, maar heel kort en dan ga ik weg.

U moet van mij geen grote gedichten verwachten, maar ik zou het zó willen zeggen:

Een mens meent meester te zijn van de aarde,
heerser over planten- en dierenrijk,
maar geeft te vaak in deze heerschappij
te weinig van mens-zijn blij.

Laat de mens het dier eerbiedigen
en zo eerbied winnen voor zich in zichzelf.
Eerst zo wordt hij waardig zich mens te noemen
en niet slechts een zotskap voor de raad van elf.

Eerst als de mens beseffen zal, wat mens-zijn is
en wat het betekent,
het uitdrukt in zijn daad, ook tegenover het dier
en niet meer slechts het nut berekent
voor zich en eigen vermaak en vertier,
is het mogelijk dat de dag komen zal,
dat men niet meer spreekt van het tranendal,
maar van een wereld zo groots als een paradijs,
bevolkt door mensen, niet door "beesten";
door mensen: eerlijk, rechtvaardig, groots en wijs.

Om het nu even heel kort te zeggen:

Mens, als je je niet verlagen wilt tot beest-zijn,
lager dan menig dier, respecteer dan dier en mens en tracht
je te gedragen volgens de normen van mens-zijn,
Zoals je die aan anderen durft stellen.

Goedenavond.